

Dags att lyfta fram textilarvet från Ovansjö socken! Igen!

I Gästrikland finns ett alldeles obegripligt okänt textilt arv gömt. Det handlar om originalplagg av folkdräkter från det som förr kallades Ovansjö socken. Materialet finns dels i Järbo Hembygdsförenings textilarbiv, dels i Ovansjö Hembygdsförening, på Läns museet i Gävleborg, hos Nordiska museet och i privat ägo. Allt det här materialet är lika ömtåligt som svåråtkomligt. Få personer har numera den breda kunskap om dräktskicket som krävs för att sy sig en folkdräkt från Ovansjö. Det är svårt att få tag i hantverkare som kan väva och skapa material av rätt typ. Kunskapen riskerade att försvinna både avseende forskning om folkdräkter och det textila arvet i Gästrikland, och framför allt för dem som vill sy sig en egen folkdräkt från bygden.

Ovansjökvinn (AnnMari Jerner) i vinterdräkt.

Digidräkt - från textilt mönster till digitalt fönster

År 2020 väcktes tanken att samla och nå ut digitalt med kunskaperna om folkdräkterna i Ovansjö. Projektet fick namnet *Digidräkt – från textilt mönster till digitalt fönster*. Syftet var att digitalisera kulturarvet och göra det tillgängligt för alla, oavsett var man befinner sig i Gästrikland, Sverige eller resten av världen. Kultur är kul!

Mönster från 1700-talet bevarade för framtiden

Projektet inleddes år 2020 av privata krafter. Projektledare och initiativtagare var Gunilla Humble, för IT och web Olle Thåström, fotografering och administration Anna-Johanna von Platen. Med tiden har flera eldsjälur tillkommit i olika roller och som modeller. Vi ville digitalisera det rika kulturarvet avseende textilier och folkdräkter för både man och kvinna som fanns i Gästrikland, närmare bestämt i gamla Ovansjö socken under slutet av 1700-talet fram till 1850. Då upphörde användningen av det som kallas folkdräkter och vanliga kläder tog vid. Ovansjö socken brukar ses som ett reliktområde, alltså ett område där det har bevarats ett äldre och säreget dräktskick. Ovansjö låg en bit från storstan Gävle.

Olle Thåström, IT-ansvarig i Digidräkt.

För närvarande finns ett 70-tal olika mönster upplagda med beskrivningar, de flesta med detaljbilder på originalplaggen. Detta för att förhindra slitage på de gamla plaggen, så de bevaras inför framtiden. På lång sikt vill vi att samtliga olika varianter av dräkter från Ovansjö socken dokumenteras och presenteras på hemsidan.

Bildserier levandegör traditionerna

På Digidräkt visar inspirerande bildserier och filmer hur en folkdräkt ska användas och i vilken ordning de olika plaggen ska kläs på. Här finns även exempel på håruppsättning för olika huvudbonader, som underlättar för den som vill klä sig rätt på ett äldre sätt.

Stora mängder äldre och svåråtkomlig litteratur har samlats in av projektet. Materialet har scannats och finns tillgängligt under avsnittet litteratur och filmer. Här finns idag över 30 skrifter, uppsatser och filmer.

Stort och förnyat intresse

Det digitaliserade materialet avseende dräktskicket i Ovansjö är mycket uppskattat. Enligt statistik från 2024 kom 9000 förfrågningar till sidan, varav 7500 besök på filmerna om håruppsättning.

Tack vare projektet har Gästriklands rika textila arv fått mycket uppmärksamhet både i Sverige, Norden och internationellt. Ett 50-tal personer har börjat sy sina egna dräkter från Ovansjö. I Järbo, Gästrike-Hammarby, Gävle och Stockholm träffas personer och syr folkdräkter tillsammans. Intresset ökar hela tiden, nu när information finns tillgänglig på ett enkelt sätt.

Originalplagg från 1700-talet visas upp igen

Extra spännande är att det fortsätter att komma in gamla originalplagg till projektet genom arv och gåvor. Nyligen har två brudliv i siden från slutet av 1700-talet fått komma fram i ljuset och ska visas upp vid olika tillfällen under året. Tre herrvästar från början av 1800-talet av högsta modegrad med oliksidig randning har kommit fram

Brudpiga från Ovansjö med brudpigflätning (modell Emilia Jerner).

på senare tid. Självklart lägger vi upp mönster och beskrivningar med bilder för att undvika att plaggen förstörs av ovarsam hantering. Kulturarvet måste bevaras in i framtiden.

Utöver det ständigt pågående arbetet med nytt digitaliserat material planeras två publika visningar under 2025. Vi syr upp kopior av t ex brudliven till visningar; även en brudgumsväst ska tas fram – det måste bli rättvist!

Folkdräktsfrossa i Järbo Folkets hus 4 maj 2025

Den här dagen var det fokus på dräktskick från Ovansjö, visning av originalplagg och kopior, folkdansuppvisning, föredrag om dräktskick och bröllops seder, tips om sömnad och ändring av plagg, försäljning av dräktmaterial m m. Över 100 personer kom!

Gränslös dräktvisning

Tre hembygdsföreningar samarbetar för att visa på likheter och olikheter mellan socknarna i Gästrikland och Dalarna. Visningen kommer att ske på Svärdsjödagen den 23 juli och dessutom filmas och läggas upp digitalt i olika kanaler efteråt. Ett motsvarande arrangemang planeras i Ovansjö kyrka under 2026.

Digidräktprojektet fortsätter arbetet

Brudpar från Ovansjö. Brudgum Robert Eklund, brud Madelena Dahlberg. Foton: Gunilla Humble, när ej annat anges.

med att dokumentera det gamla dräktskicket i Ovansjö socken och sprida kunskap om Gästriklands rika textila arv på olika sätt och i olika kanaler. Mot framtiden – i folkdräkt!

Gunilla Humble
Projektledare Digidräkt – från
textilt mönster till digitalt fönster
humblegunilla@gmail.com

Gammalt brudliv från Ovansjö. Foto: Madelene Dahlberg

Se bilder, filmer och mönster på
www.digidrakt.se